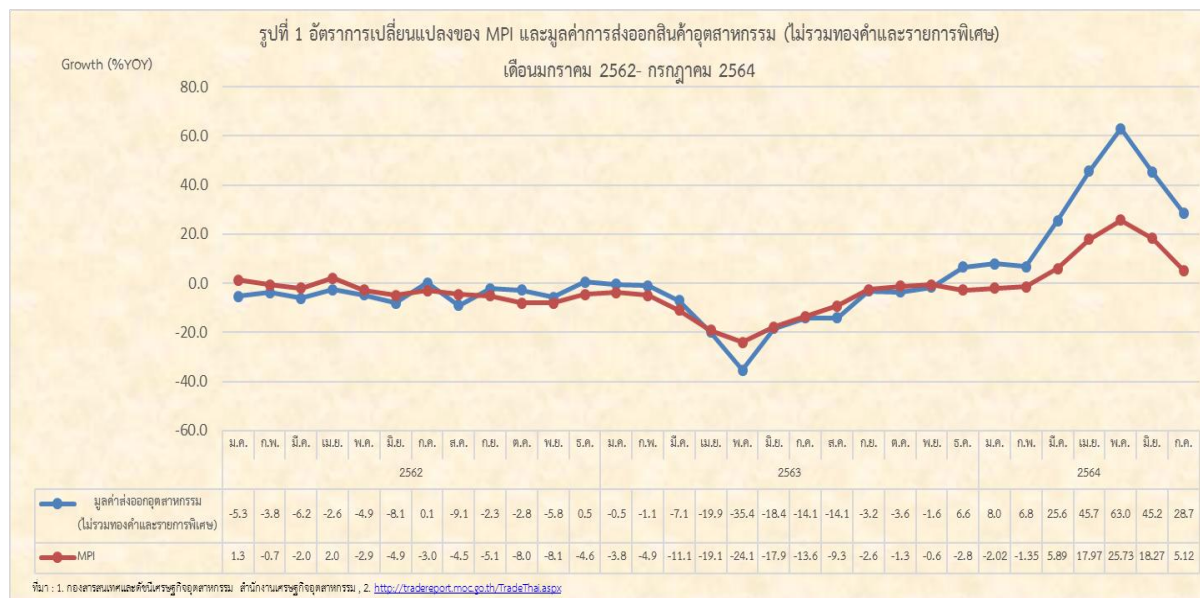

การแพร่ระบาด COVID-19 ในคลัสเตอร์โรงงาน...วิกฤติหรือโอกาสของเศรษฐกิจไทย

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ระลอกใหม่ตั้งแต่เดือนเมษายน 2564 ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะภาคการบริการ ได้แก่ ธุรกิจท่องเที่ยว ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า และธุรกิจบริการต่างๆ ผู้ประกอบการและแรงงานมีรายได้ลดลง ทำให้การใช้จ่ายอุปโภคและบริโภคในประเทศลดลงตามไปด้วย ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ชะลอตัวลง อย่างไรก็ตาม ภาคการส่งออกยังเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ของ GDP ทั้งนี้ ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2564 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (ไม่รวมทองคำและรายการพิเศษ) เพิ่มขึ้นร้อยละ 29.6 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน โดยมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าหลักเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.9) จีน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.8) สหภาพยุโรป (เพิ่มขึ้นร้อยละ 27.2) และญี่ปุ่น (เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.4) โดยสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (MPI) ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2564 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.9 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน สะท้อนให้เห็นว่าการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและการส่งออก มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ดังรูปที่ 1 (เปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงของ MPI กับมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (ไม่รวมทองคำและรายการพิเศษ) ตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2562 – กรกฎาคม ปี 2564) ดังนั้น แม้ว่าการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในขณะนี้จะทำให้เศรษฐกิจมีแนวโน้มชะลอตัวตั้งแต่ต้นปี และอาจส่งผลกระทบต่อจนถึงช่วงปลายปีก็ตาม แต่ภาคการผลิตยังเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้สามารถดำเนินต่อไปได้จากความสามารถในการผลิตสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศในทิศทางที่เพิ่มขึ้น

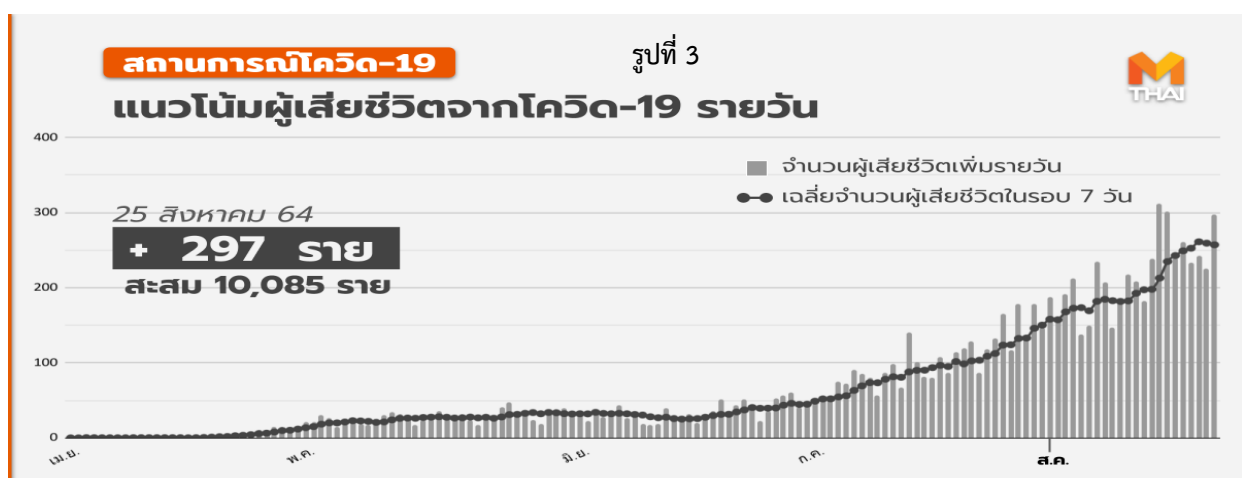
การแพร่ระบาดระลอกใหม่ตั้งแต่ช่วงต้นเดือนเมษายน ปี 2564 เนื่องจากการกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัส COVID-19 สายพันธุ์เดลต้าแวเรียนท์ที่มีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้มีจำนวนผู้ติดเชื้อเฉลี่ยวันละ 2 หมื่นคน (25 ส.ค.64) และมีจำนวนผู้เสียชีวิตเฉลี่ยวันละ 300 คน (รูปที่ 2-3) ซึ่งจำนวนการติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นนี้ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ หยุดชะงักลงตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในส่วนของภาคการผลิตซึ่งได้รับผลกระทบไม่มากนักในช่วงแรก แต่เมื่อจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเริ่มมีการแพร่ระบาดไปยังแรงงาน

ในโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย มีการแพร่ระบาดกระจายไปยังคลัสเตอร์ต่าง ๆ ตามแหล่งพื้นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม เช่น เพชรบุรี ะเชิงเทรา สระบุรี สมุทรสาคร และเพชรบูรณ์ เป็นต้น สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดในโรงงานอุตสาหกรรม ตั้งแต่เดือนเมษายน 2564 พบว่ามีโรงงานที่มีการแพร่ระบาดจำนวน 804 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่รวม 62 จังหวัด แรงงานที่เป็นผู้ติดเชื้อจำนวน 55,621 คน โดยอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมาก ได้แก่ อาหาร อิเล็กทรอนิกส์ เหล็ก เครื่องนุ่งห่ม และพลาสติก (ดังรูปที่ 4) โดยมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดในสถานประกอบการของภาครัฐ มีดังนี้

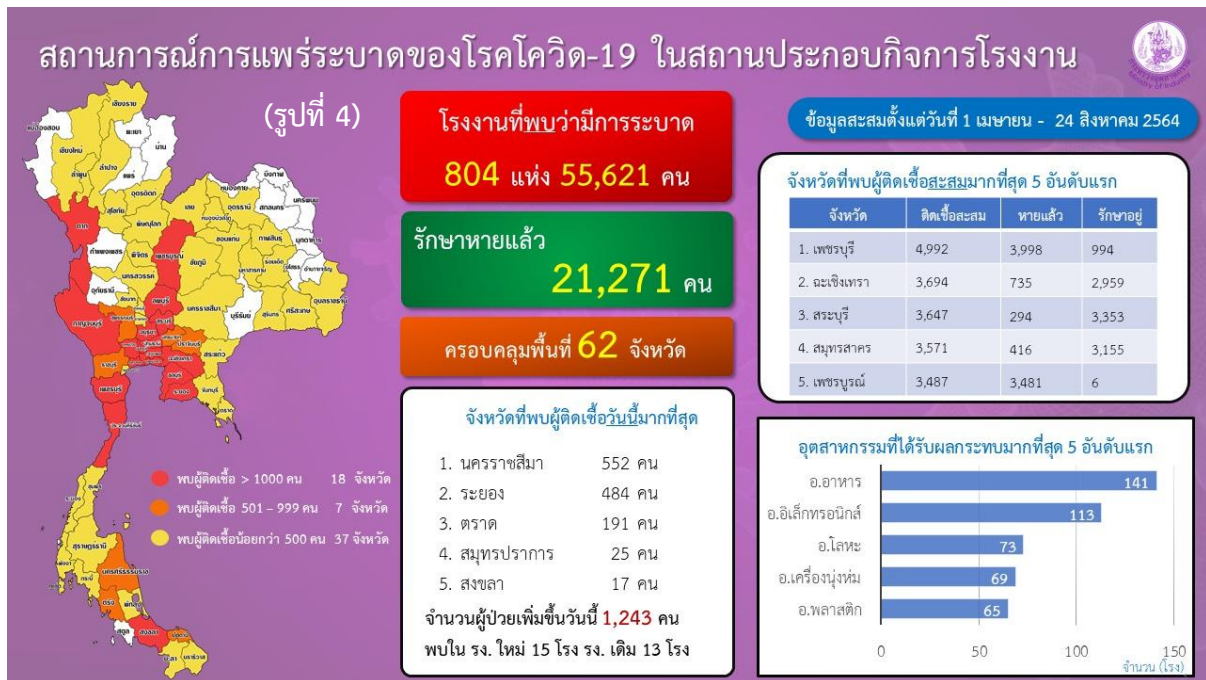
1. การทำ Bubble & Seal สามารถทำได้ตั้งแต่ยังไม่มีผู้ติดเชื้อไปจนถึงมีผู้ติดเชื้อจำนวนมาก เป็นการควบคุมการเดินทางระหว่างโรงงานกับที่พักอาศัยและควบคุมไม่ให้คนงานออกไปนอกพื้นที่โรงงาน (กรณีมีที่พักอาศัยให้แรงงานอยู่ในรั้วโรงงาน) และจัดให้มีคนทำงานเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละไม่เกิน 20 คน รวมถึงลดกิจกรรมรวมกลุ่มกันเองและกับบุคคลภายนอกให้น้อยที่สุด
2. การสร้างเสริมสุขภาพพนักงานให้แข็งแรง (Healthy Living)
3. การคัดกรองผู้ติดเชื้อด้วย Antigen Test Kit (ATK)

ที่มา : <https://mthai.com/>

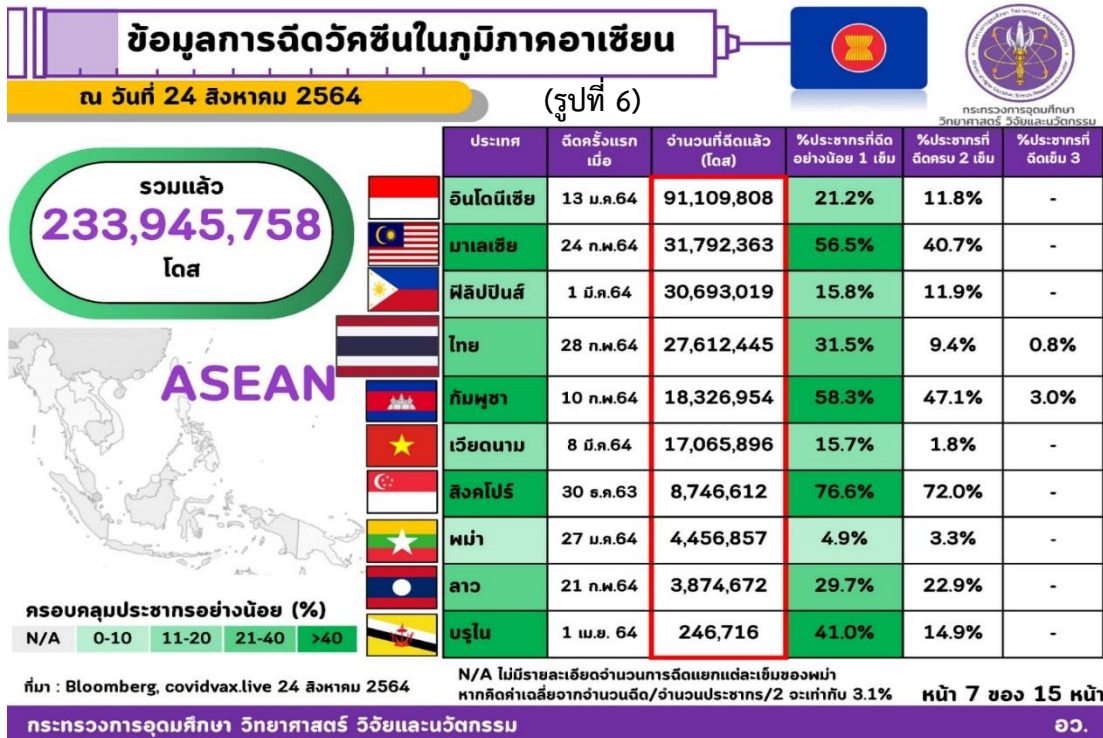

ที่มา : <https://mthai.com/>

ปัจจัยสำคัญในการควบคุมการแพร่ระบาดซึ่งมีความรุนแรงในขณะนี้ คือการใช้วัคซีนที่มีคุณภาพและความรวดเร็วในการกระจายวัคซีนที่มีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้การแพร่ระบาดทรงตัวหรือลดลงไม่มากนัก ซึ่งจะส่งผลดีทั้งต่อเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ (Herd immunity) ภายใน 120 วัน (นับจากวันที่ 16 มิถุนายน 2564) เพื่อเปิดประเทศภายในเดือนตุลาคม 2564 แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ปัจจุบันการกระจายวัคซีนของประเทศไทยยังล่าช้าอยู่ โดยสถานการณ์การกระจายวัคซีนของประเทศไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 25 สิงหาคม 2564) มีการฉีดวัคซีนไปแล้วทั้งสิ้น 27.6 ล้านโดส คิดเป็นร้อยละ 19.8 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ โดยแบ่งเป็นการฉีดวัคซีนเข็มแรกและเข็มที่สองร้อยละ 28.1 และ 8.2 ตามลำดับ ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ โดยมีอัตราการฉีดเฉลี่ย 501,688 โดส/วัน และคาดว่าจะใช้ระยะเวลาอีกประมาณ 5 เดือน ในการฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมร้อยละ 75 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ดังรูปที่ 5-6

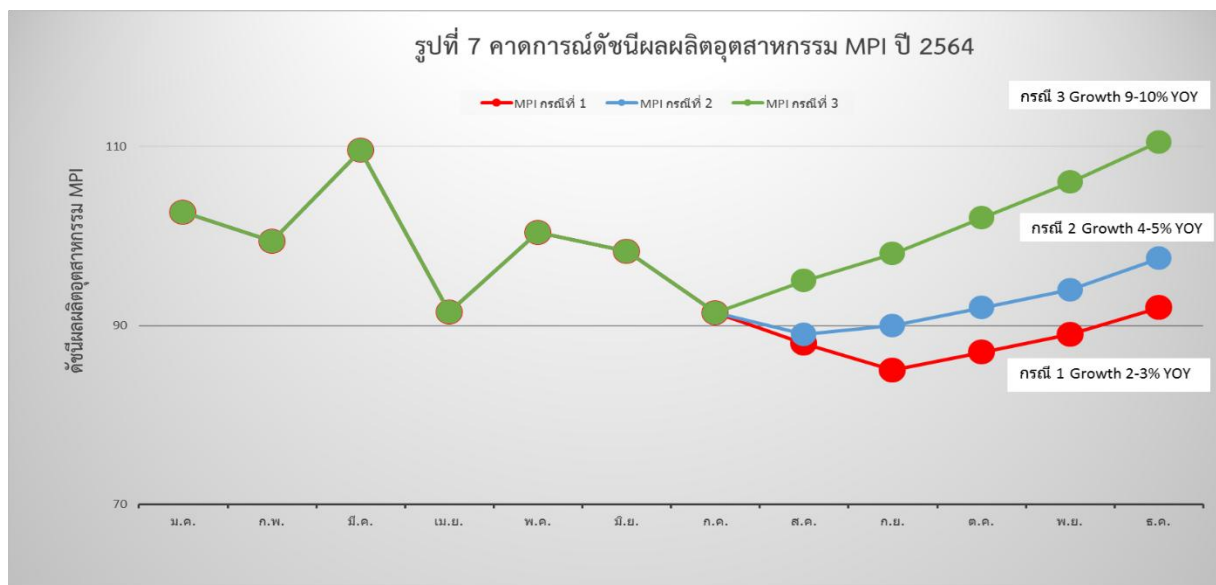
จากสถานการณ์ดังกล่าว กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรมได้จัดทำทวิเคราะห์การคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อการผลิตภาคอุตสาหกรรมในช่วงครึ่งหลังของปี 2564 โดยใช้เกณฑ์การแพร่ระบาดและการกระจายวัคซีนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กรณี (scenario) ได้ดังนี้ (รูปที่ 7)

กรณีที่ 1 การแพร่ระบาดมีความรุนแรงในระดับสูงไม่สามารถควบคุมได้ และการกระจายวัคซีนไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถควบคุมได้ โดยเฉพาะคลัสเตอร์โรงงานส่งผลให้มีการใช้มาตรการล็อกดาวน์อย่างเข้มงวดภายในประเทศ ทำให้ภาคการผลิตหยุดชะงัก โรงงานอุตสาหกรรมทุกแห่งในประเทศหยุดการผลิต ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อส่งออกได้ สำหรับประเทศไทยตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เช่น การบริโภค การลงทุนภาคเอกชน ทั้ง 2 ปัจจัยนี้ได้หยุดชะงักลงตั้งแต่การระบาดในช่วงแรก เนื่องจากผู้ประกอบการและแรงงานซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้ลดลง ทำให้การจับจ่ายใช้สอยเงินลดลงเช่นเดียวกับการลงทุนซึ่งเป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจ ทำให้เหลือตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจอีก 2 ปัจจัย ปัจจัยแรกคือ ภาคการส่งออก ซึ่งประเทศคู่ค้าหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น มีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากประเทศไทยไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดภายในประเทศโดยเฉพาะคลัสเตอร์โรงงาน ซึ่งจะทำให้ภาคการผลิตได้รับผลกระทบส่งผลทำให้การส่งออกสินค้าของประเทศไทยหยุดชะงักลง จากการที่อุตสาหกรรมหลักที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่จะพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก ได้แก่ ยานยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก และแผงวงจรไฟฟ้า ดังนั้น คาดว่าการผลิตอุตสาหกรรมจะลดลงอย่างมาก อีกปัจจัยที่ยังขับเคลื่อนได้ คือ การใช้นโยบายการคลังแบบผ่อนคลายหรือการใช้จ่ายเงินของภาครัฐบาลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ สำหรับในกรณีนี้จึงคาดการณ์ว่า MPI ในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2564 จะมีแนวโน้มลดลงมากจากช่วงครึ่งปีแรก โดย MPI ตลอดทั้งปี 2564 มีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 2.0-3.0 เมื่อเทียบกับปี 2563

กรณีที่ 2 สถานการณ์การแพร่ระบาดมีความรุนแรงในระดับสูง แต่ยังสามารถควบคุมได้บางส่วน และการกระจายวัคซีนของภาครัฐได้ผลในระดับหนึ่ง จำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตมีแนวโน้มค่อนข้างทรงตัว

เช่นเดียวกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยรัฐบาลใช้มาตรการเข้มงวดใน 29 พื้นที่ที่มีความเสี่ยง สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่มีผู้ติดเชื่อ จะมีการหยุดพักการผลิตหรืออาจปิดโรงงานดังกล่าวในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งการที่บางโรงงานหยุดการผลิตอาจทำให้การผลิตสินค้าของโรงงานอื่น ๆ ที่อยู่ในช่วงโซ่อุปทานเดียวกันได้รับผลกระทบไปด้วยเป็นวิกฤติซัพพลายเชนที่กำลังได้รับผลกระทบอยู่ในขณะนี้ สำหรับภาคการผลิตอุตสาหกรรมของไทยหากยังไม่มี การติดเชื่อของแรงงานในโรงงานอย่างรุนแรงจนต้องหยุดการผลิตก็ยังสามารถทำการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกได้ รวมถึงการใช้มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดในสถานประกอบการ (Bubble & Seal) ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว กรณีนี้จึงคาดการณ์ว่า MPI ในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2564 จะมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยจากช่วงครึ่งปีแรก ทำให้ MPI ตลอดทั้งปี 2564 มีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 4.0-5.0 เมื่อเทียบกับปี 2563

กรณีที่ 3 สถานการณ์การแพร่ระบาดมีความรุนแรงลดลงเนื่องจากมาตรการควบคุมมีประสิทธิภาพ ประกอบกับภาครัฐสามารถกระจายวัคซีนได้เร็วกว่าแผนที่ตั้งไว้ สามารถควบคุมจำนวนผู้ติดเชื่อและผู้เสียชีวิตให้มีแนวโน้มลดลง กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ กลับมาฟื้นตัวได้เหมือนช่วงสถานการณ์ปกติ โรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวนแรงงานติดเชื่อในระดับต่ำสามารถควบคุมได้และดำเนินการผลิตได้อย่างปกติ ประเทศคู่ค้ามีความต้องการสินค้าจากไทยเพิ่มขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าหลักมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง กรณีนี้จึงคาดการณ์ว่า MPI ในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2564 จะมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงครึ่งปีแรก ทำให้ MPI ตลอดทั้งปี 2564 มีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 9.0-10.0 เมื่อเทียบกับปี 2563

จะเห็นได้ว่าภาคการผลิตอุตสาหกรรมเป็นตัวส่งเสริมการส่งออกและช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ในขณะนี้ ดังนั้น เราควรให้ความสำคัญกับการควบคุมการแพร่ระบาดในคลัสเตอร์โรงงานไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมาก ได้แก่ อาหาร อิเล็กทรอนิกส์ เหล็ก เครื่องนุ่งห่ม และพลาสติก ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว รวมถึงการเฝ้าระวังอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานเข้มข้น ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอขั้นต้น รองเท้า เพอร์นิเจอร์ ผลิตภัณฑ์หนัง และเครื่องประดับอัญมณี ทั้งนี้ กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมีข้อเสนอแนะดังนี้

มาตรการระยะสั้น

1. เร่งการกระจายวัคซีนให้เข้าถึงแรงงานในคลัสเตอร์โรงงานมากที่สุด โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมหลักที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เช่น ยานยนต์ ปิโตรเลียม เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ พลาสติก ผลิตภัณฑ์ยาง เหล็กและเหล็กกล้า และอาหาร เป็นต้น
2. ควบคุมการแพร่ระบาดในสถานประกอบการอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง เช่น การทำ Bubble & Seal การคัดกรองผู้ติดเชื้อด้วย Antigen Test Kit และใช้มาตรการด้านสาธารณสุขอื่น ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ช่วยเหลือผู้ประกอบการ SME ที่ได้รับผลกระทบ เช่น การปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การลดดอกเบี้ยการพักชำระหนี้สิน และมีมาตรการปล่อยสินเชื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น
4. การช่วยเหลือแรงงานแบบ (Co-payment) เพื่อช่วยเหลือเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการที่รัฐบาลใช้มาตรการล็อกดาวน์ปิดการดำเนินกิจการบางประเภทชั่วคราว ซึ่งมีเงื่อนไขว่ารัฐบาลจะช่วยเหลืออุดหนุนเงินค่าจ้างจำนวนไม่เกินร้อยละ 50 โดยผู้ประกอบการต้องไม่มีการปลดพนักงานในช่วงเวลาที่ใช้มาตรการ
5. มาตรการยกเว้นค่าธรรมเนียม และลดกฎระเบียบต่าง ๆ โดยล่าสุดกระทรวงอุตสาหกรรมยกเว้นค่าธรรมเนียมรายปี ตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน 2564 ถึงวันที่ 9 มิถุนายน 2565 ให้แก่ผู้ประกอบการในโรงงานจำพวกที่ 2 และจำพวกที่ 3 ทุกขนาด

มาตรการระยะยาว

1. Upskill Reskill และ New Skill เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะของแรงงานให้ตรงตามความต้องการของนายจ้าง และส่งเสริมการเรียนรู้ทางออนไลน์บนแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น ประเทศสิงคโปร์ และฝรั่งเศส ได้มีการเปิดและเติมเงินใส่ “บัญชีการเรียนรู้ส่วนบุคคล” (personal learning account) ให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนนำเงินดังกล่าวไปลงทะเบียนเรียนเพื่อเสริมสร้าง Reskill- Upskill ของตนเองให้สอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ (new normal)
2. Smart Factory หรือโรงงานอัจฉริยะ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการนำเทคโนโลยี Automation ผสานเข้ากับ Internet of Things (IoT) และเทคโนโลยีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและปรับใช้เข้ากับระบบโรงงาน เพื่อผลักดันขีดความสามารถของโรงงานเหล่านั้นให้สูงขึ้น ซึ่งการแพร่ระบาดของ COVID-19 เป็นตัวกระตุ้นให้เกิด Smart Factory เร็วขึ้น โดยในปี 2563 มีการนำเข้าระบบอัตโนมัติสำหรับการผลิตและหุ่นยนต์อุตสาหกรรม คิดเป็นมูลค่า 1.84 พันล้านบาท เพิ่มขึ้น 7.0% จากปี 2562 สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมหลักที่มีการนำเข้าระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์อุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร

ทั้งนี้ หากประเทศไทยสามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดให้ลดลงและปรับแผนการกระจายวัคซีนให้เร็วขึ้นเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในอาเซียน เช่น เวียดนาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ วิกฤติในขณะนี้จะกลายเป็นการสร้างโอกาสในการเพิ่มปริมาณการส่งออกในขณะที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ยังคงรุนแรง ประเทศคู่ค้าย่อมมีความเชื่อมั่นและมีแนวโน้มที่จะนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน ซึ่งจะช่วยให้ภาคการส่งออกได้รับอานิสงส์ในเชิงบวก อันจะส่งผลให้ภาคการผลิตดีขึ้นตามไปด้วย ผู้ประกอบการและแรงงานจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ความต้องการใช้จ่ายเพื่อบริโภคของครัวเรือน

เพิ่มขึ้น และการลงทุนของภาคเอกชนกลับมาขยายตัวดีขึ้น เศรษฐกิจโดยรวมของไทยก็มีแนวโน้มที่จะกลับมาฟื้นตัวได้

แหล่งที่มาข้อมูล :

1. กองสารสนเทศและดัชนีเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม
2. <http://tradereport.moc.go.th/TradeThai.aspx>
3. <https://www.bloomberg.com/graphics/covid-vaccine-tracker-global-distribution/>
4. <https://mthai.com/>
5. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)
6. <https://www.industry.go.th/>